

การศึกษา

องค์ความรู้
ภาษา-วัฒนธรรม
โดยสำนักงานราชบัณฑิตยสภา

บทสังเรื่อน

<p>ถ้าควนเอ๋ยจะควนไปก่อนแล้ว จะโรยร้างห่างสิ้นกลิ่นมาลี ที่มีกลิ่นก็จะกลายหายหอม ที่มีดอกก็จะวายระคายคราบ</p>	<p>เกดแก้วพิศุทธิ์สุนลี จำปีเอ๋ยก็ปีจะมาพบ จะพลอยตรอมเหือดสิ้นกลิ่นดลพบ จะเหี่ยวแห้งเชาซบสลบไป</p>
---	--

วรรคทองบทนี้มาจากเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน อยู่ในเนื้อเรื่องตอนที่ขุนแผนบุกขึ้นเรือน ขุนช้างและบังค้ำพานางวันทองหนีเข้าป่าเพื่อแก้แค้นขุนช้าง หนังสือ “กวีวิจารณ์วรรณมา วรรคทองในวรรณคดีไทยพร้อมประวัติและคำอธิบาย” ฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่า ก่อนที่นางวันทองจะตามขุนแผนเข้าป่าไป กวีให้นางวันทองพูดสั่งลาพรรณไม้ต่าง ๆ เสมือนว่าเป็นเพื่อนที่มีความใกล้ชิดผูกพัน ดังที่เรียกดอกไม้ว่า “ถ้าควนเอ๋ย” และ “จำปีเอ๋ย” และการให้ดอกไม้แสดงกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ก็เป็นการเชื่อมโยงธรรมชาติเข้ากับอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้อย่างแยบคายและจับใจ ดังคำรำพันของนางวันทองที่ว่า เมื่อนางไม่อยู่แล้ว ไม้ดอกไม้เถาส่งกลิ่นหอมและมีดอกแย่งบานก็จะพากัน “ตรอม” และ “สลบ” เหี่ยวเฉาไปเสียสิ้น พรรณไม้ อันแย่งบานที่นางวันทองเอ๋ยลานี้ น่าจะสื่อความหมายแทนความสุขและความรื่นรมย์ต่าง ๆ ที่นางเคยได้รับการได้อยู่ในบ้านของขุนช้าง การสั่งลาพรรณไม้เหล่านี้จึงเป็นการกล่าวลาทุกสิ่งทุกอย่างที่ประกอบกันขึ้นเป็นบ้านอันให้ความสุขสบาย ความอบอุ่น และความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งรวมทั้งความผูกพันที่มีต่อขุนช้างผู้มอบสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทั้งหมดให้แก่นาง การจากสิ่งเหล่านี้จึงก่อให้เกิดความโศกเศร้าและห้วงหาอาลัย

วรรคทองบทนี้จึงนับเป็นบทสังเรื่อนหรือบทครุญคร่ำรำพันก่อนจากเรือนที่ใช้ธรรมชาติมาเป็นสื่อในการแสดงความรู้สึกโศกอาลัยอาวรณ์ของตัวละครได้อย่างลึกซึ้งและสะท้อนอารมณ์สื่อความหมายอันลุ่มลึก ทั้งยังสะท้อนจุดเปลี่ยนในชีวิตของตัวละครที่กำลังจะพรากจากความสุขไปสู่ความทุกข์ที่มีอาภากาศเดาได้.

อารยา กิรมงคลจิต